

## Цифрова ідентичність: нові виклики для особистих немайнових прав

**Сергій Вихрист**

*к.ю.н., доцент кафедри державно-правових дисциплін,  
ВНЗ «Університету економіки і права «КРОК», м. Київ, Україна,  
e-mail: SMVykhrist@krok.edu.ua,  
ORCID: 0000-0002-3844-1165*

**Ігор Женжера**

*здобувач другого рівня вищої освіти «Магістр»,  
ВНЗ «Університету економіки і права «КРОК», м. Київ, Україна,  
e-mail: ZhenzheraIA@krok.edu.ua*

Наукою виокремлюється декілька інформаційних революцій, які переживало людство. Першою вважають момент винайдення писемності. Друга – виникнення книгодрукування. Третьою називають винайдення механізмів передачі інформації на будь-які відстані (фотографія, телеграф, телефон, кіно, радіо, телебачення). Четверта – винайдення обчислювальної техніки та мережі Інтернет [1].

В умовах сучасності сформувалося поняття інформаційного суспільства, у визначенні якого насамперед звертається увага на інформаційні (цифрові) технології [2, с. 200].

У сучасному суспільстві цифрові технології стали невід’ємною частиною повсякденного життя людини, охопивши більшість сфер соціальної взаємодії – від комунікації та освіти до працевлаштування, надання адміністративних і фінансових послуг. У цьому контексті формується нове правове та соціальне явище – цифрова ідентичність, яка відображає особу в цифровому просторі та часто стає основним способом її ідентифікації.

Ідентичність традиційно розглядається як сукупність характеристик, що дозволяють ідентифікувати особу як унікального суб’єкта права та соціальних відносин. У цифрову епоху це поняття трансформується, набуваючи нової форми – цифрової ідентичності, яка існує у вигляді даних, профілів та цифрових слідів.

У сучасному світі цифрова ідентичність (Digital Identity) стає ключовим елементом цифрового середовища, забезпечуючи можливість ідентифікації суб’єкта – особи, організації, тварини, пристрою тощо. Це сукупність електронних даних, які створюють унікальне представлення суб’єкта в цифровому просторі. Цифрова ідентичність виконує важливу функцію у доступі до онлайн-сервісів, автентифікації користувачів і персоналізації транзакцій [3, с. 27].

Цифрова ідентичність включає такі складові:

- персональні дані (ім’я, дата народження, контактна інформація тощо);
- цифрові ідентифікатори (логіни, електронні адреси, IP-адреси);
- поведінкові дані (активність у соціальних мережах, історія пошуку);
- цифровий профіль, сформований державними або приватними інформаційними системами.

Цифровий профіль є формалізованим відображенням особи в інформаційних

системах і може не повністю відповідати реальній особистості, що створює ризики спотворення інформації. Таким чином, цифрова ідентичність є ширшим поняттям, ніж цифровий профіль, і охоплює всі форми цифрового існування особи.

Значення прав і свобод людини важко переоцінити. Забезпечення прав і свобод людини згадується в преамбулі Конституції України, як одна з передумов, причин прийняття (існування) Конституції – Основного Закону України.

Відповідно до статті 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [4].

Особисті немайнові права є найважливішою частиною прав людини.

Особисті немайнові права – це невід'ємні, невідчужувані права людини, які не мають економічного змісту, але забезпечують її фізичне, моральне та соціальне буття. До них належать право на життя і здоров'я, на ім'я, честь і гідність, ділову репутацію [5], приватність тощо.

У цифровому середовищі реалізація цих прав зазнає суттєвих змін. Наприклад:

- право на ім'я може порушуватися шляхом використання чужих персональних даних або створення фейкових акаунтів;
- честь, гідність і ділова репутація стають уразливими через швидке поширення недостовірної інформації в Інтернеті;
- право на приватність обмежується масовим збором і обробкою персональних даних;
- право на життя і здоров'я може бути поставлене під загрозу внаслідок кібербулінгу, онлайн-переслідувань або витоку чутливої медичної інформації.

Отже, цифрове середовище не скасовує особисті немайнові права, але змінює механізми їх реалізації та захисту.

Однією з ключових загроз у цифровому середовищі є незаконний збір, оброблення та поширення персональних даних. Витоки інформації, зломи баз даних, несанкціонований доступ до акаунтів призводять до порушення права на приватність та можуть мати серйозні соціальні й психологічні наслідки для особи.

Окрему проблему становлять посягання на честь, гідність і ділову репутацію в Інтернеті – поширення наклепу, хейту, дезінформації, що часто ускладнює встановлення винної особи та притягнення її до відповідальності.

Ідентифікація особи в цифровому просторі є складною через анонімність та можливість використання фіктивних даних. Це створює умови для зловживань, ускладнює захист прав потерпілих та роботу правоохоронних органів.

Водночас надмірна ідентифікація (тотальний контроль, біометричні системи) може призводити до порушення права на приватність, що вимагає пошуку балансу між безпекою та свободою особи.

Судова практика у сфері захисту немайнових прав у цифровому середовищі поступово формується, однак залишається фрагментарною. Суди стикаються з проблемами доказовості, юрисдикції та визначення належного відповідача у справах, пов'язаних з Інтернетом та цифровими платформами.

Водночас аналіз судових рішень свідчить про зростання ролі цифрових доказів та необхідність удосконалення законодавства.

Відтак, цифрова ідентичність є комплексним явищем, яке суттєво впливає на реалізацію та захист особистих немайнових прав. Цифрове середовище створює нові можливості для самореалізації особи, але водночас породжує значні загрози для її прав і свобод.

Для підвищення рівня захисту особистих немайнових прав доцільним є удосконалення правового регулювання обігу персональних даних, розвиток судової практики з урахуванням цифрових реалій та підвищення цифрової правової культури громадян.

**Ключові слова:** інформаційне суспільство; цифрова ідентичність; права людини.

### Список використаних джерел

1. *Історичні етапи інформаційних революцій* / І.Р. Ковалів // *Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс]* / редкол. : І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. URL: <https://esu.com.ua/article-12800> (дата звернення: 28.11.2025).
2. Пушкар О.А. *Поняття інформаційного суспільства та інформаційного простору як об'єктів державної інформаційної політики. Інвестиції: практика та досвід.* 2025. № 2. С. 199-202. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.2.199> (дата звернення: 28.11.2025).
3. Бегун А.В., Апостол А.В. *Цифрова ідентифікація як ключ до нових бізнес-моделей захисту інформації. Моделювання та інформаційні системи в економіці.* 2024. № 104. С. 25-37. <http://doi.org/10.33111/mise.104.3> (дата звернення: 28.11.2025).
4. *Конституція України : Основний Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України.* 1996. № 30. Ст. 141.
5. *Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України.* 2003. №№ 40-44. Ст. 356.